

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПОВОЄННИМ ВІДНОВЛЕННЯМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

MECHANISMS OF PUBLIC MANAGEMENT OF POST-WAR RESTORATION OF RURAL AREAS THROUGH THE PRISM OF AGRARIAN POLICY

Муцько А. Ю.

Кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0001-6651-9970

Anna Munko

Candidate of Public Administration, Docent,
Associate Professor at the Department of Management, Public Management and Administration,
Dnipro State Agrarian and Economic University,
Dnipro, Ukraine

У статті обґрунтовано роль аграрної політики у процесі повоєнного відновлення сільських територій України в умовах трансформаційних викликів і масштабних руйнувань, спричинених війною. Наголошено, що аграрна політика в сучасному контексті має розглядатися не лише як галузева, а як міждисциплінарна політика, що інтегрує елементи просторового, соціального, інституційного та екологічного розвитку. Сільські території розглянуті як об'єкт міждисциплінарної політики, де аграрна виконує інтеграційну функцію у системі публічного управління післявоєнної відбудови. У зв'язку з цим уточнено поняття «сільські території» як комплексного простору життєдіяльності, який охоплює сільське господарство, природні ресурси, інфраструктуру, людський капітал та систему локального управління. Ефективне відновлення таких територій вимагає системного, інтегрованого підходу з боку державної політики, де аграрна політика має не лише секторну, а й міждисциплінарну координаційну функцію. У центрі уваги – механізми публічного управління, здатні забезпечити результативну реалізацію політик відновлення. Проаналізовано політичний контекст, що впливає на формування нових пріоритетів розвитку сільських територій, визначено організаційні передумови координації між владою, бізнесом та громадськістю, розкрито потребу у вдосконаленні нормативно-правової бази відповідно до європейських стандартів. Інституційна складова висвітлена через необхідність оновлення управлінських структур, зокрема на рівні територіальних громад. Економічні інструменти окреслено як засіб мобілізації інвестицій і міжнародної підтримки, а також важливість прозорого та аналітично обґрунтованого процесу прийняття рішень. Сформульовано підходи до інтеграції аграрної політики у ширший контекст повоєнного планування та запропоновано концептуальні орієнтири для формування нової моделі публічного управління, що відповідає завданням безпечного, інклюзивного та стійкого відновлення сільських територій.

Ключові слова: повоєнне відновлення; сільські території; аграрна політика; механізми публічного управління; політичний механізм; організаційний механізм; інституційний механізм; фінансові інструменти; сталий розвиток; територіальні громади.

The article substantiates the role of agrarian policy in the process of post-war restoration of rural areas of Ukraine in the context of transformational challenges and large-scale destruction caused by the war. It is emphasized that agrarian policy in the modern context should be considered not only as a sectoral, but as an interdisciplinary policy that integrates elements of spatial, social, institutional and environmental development. Rural areas are considered as an object of interdisciplinary policy, where agrarian policy performs an integration function in the system of public management of post-war reconstruction. In this regard, the concept of "rural areas" is clarified as a complex space of life, which includes agriculture, natural resources, infrastructure, human capital and the system of local governance. Effective restoration of such areas requires a systemic, integrated approach from the side of state policy, where agrarian policy has not only a sectoral, but also an inter-sectoral coordination function. The focus is on public administration mechanisms capable of ensuring the effective implementation of recovery policies. The political context that influences the formation of new priorities for the development of rural areas is analyzed, the organizational prerequisites for coordination between authorities, business and the public are identified, and the need for improving the

regulatory framework in accordance with European standards is revealed. The institutional component is highlighted through the need to update management structures, in particular at the level of territorial communities. Economic instruments are outlined as a means of mobilizing investments and international support, as well as the importance of a transparent and analytically sound decision-making process. Approaches to integrating agricultural policy into the broader context of post-war planning are formulated and conceptual guidelines are proposed for the formation of a new model of public administration that meets the tasks of safe, inclusive and sustainable recovery of rural areas.

Key words: *post-war reconstruction; rural areas; agrarian policy; public administration mechanisms; political mechanism; organizational mechanism; institutional mechanism; financial instruments; sustainable development; territorial communities.*

ВСТУП

Розвиток сільських територій в розвинених країнах світу займає помітне місце в загальнодержавних політиках. Проте в Україні вона все ще перебуває в режимі становлення, хоча «за статистичними даними на них проживає близько третини населення» [1, с. 118]. Сільські території України охоплюють понад 70% площі країни, однак значна частина цих територій стикається з проблемами занепаду інфраструктури, депопуляції та обмежених фінансових ресурсів. У такому контексті особливої актуальності набуває дослідження впливу інвестиційної аграрної політики на стійкість сільських територій. Аграрна політика – це сукупність державних та приватних заходів, спрямованих на залучення капіталу в аграрний сектор з метою його модернізації, підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та забезпечення продовольчої безпеки. У сучасному підході вона повинна інтегруватися в ширший контекст розвитку територій, зокрема через підтримку малого та середнього агробізнесу, інфраструктурні проекти, розвиток агропереробки тощо. Враховуючи роль аграрного сектору як одного з основних факторів розвитку сільських територій, модернізація механізмів їх повоєнного відновлення через призму аграрної політики може слугувати каталізатором позитивних соціально-економічних трансформацій.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Під час дослідження питання розвитку сільських територій спираємося на праці вітчизняних науковців, як В. Бойко [2], Я. Гадзало [3], І. Залуцький [4], Ю. Лузан [3], К. Мазур [5], Н. Павліха [6], І. Томащук [5; 7], О. Хаєцька [7], Н. Хомюк [1] та інших. Аналіз наявної теоретичної бази проблематики цієї статті свідчить про певну її розбалансованість, починаючи з відсутності єдиного визначення категорії «сільська територія» та завершуючи складністю ідентифікації як об'єкта управління через її міждисциплінарну природу, зокрема в умовах війни та повоєнного відновлення.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Обґрунтування механізмів повоєнного відновлення сільських територій в Україні з урахуванням ролі аграрної політики як системоутворювального чинника відбудови, економічної

трансформації та забезпечення сталого сільського розвитку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічна база дослідження поєднує правовий, політичний, функціональний та критико-аналітичний підходи, що дозволяє цілісно розкрити проблематику визначення та управління сільськими територіями у повоєнний період. Нормативно-правовий аналіз дозволяє простежити суперечливість у трактуванні поняття «сільська територія» в українському законодавстві, що доповнюється порівняльно-правовим підходом, аби окреслити межі понятійної невизначеності та сформулювати пропозицію щодо його інтегрованого визначення. Крім того, застосовано структурно-функціональний підхід, який дозволяє розглядати сільські території як систему, що включає не лише населені пункти, а й відповідні ресурси, функції, інфраструктуру, формуючи підґрунтя для аналізу механізмів публічного управління у контексті повоєнного відновлення. Додатково в використано елементи проблемно-орієнтованого підходу, що полягає в ідентифікації прогалин державної політики щодо сільських територій у межах Плану відновлення України та у пошуку шляхів їх подолання.

РЕЗУЛЬТАТИ

Насамперед зауважимо, що в національних нормативно-правових актах, як тих, що нині діють, так і тих, які втратили чинність, чітке тлумачення поняття «сільська територія» відсутнє. У зв'язку з цим доцільно звернутись до суміжних за змістом термінів.

Так, у Законі України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» подається дефініція «сільська місцевість як територія, що знаходяться за межами міст і є переважно зонами сільськогосподарського виробництва та сільської забудови» [8]. Тут простежується галузевий підхід із акцентом на забудову, але не враховано демографічні, географічні чи ресурсні аспекти.

Попри назву поняття «сільська територія» прямо не визначено і в «Концепції розвитку сільських територій» [9]. Утім, сама концепція визначає стратегічні напрями розвитку сільських територій та адаптацію аграрної сфери до умов зони вільної торгівлі з ЄС.

Для конкретизації поняття «сільська територія» доцільно також звернутись до визначення

«село» в рамках адміністративно-територіального устрою України. Із 26.01.2024 року набуває чинності оновлена класифікація адміністративно-територіальних одиниць, відповідно до якої статус селищ міського типу скасовано. У цьому нормативному акті визначаються поняття «місто», «селище» і «село», при цьому: «Селище є населеним пунктом з переважно садибною забудовою, загальна чисельність жителів якого становить не менш як 5 тисяч, а село – населеним пунктом із садибною забудовою, загальна чисельність жителів якого становить менше 5 тисяч» [10]. Водночас села та селища віднесено до категорії сільських населених пунктів, що дозволяє віднести їх до складу сільських територій. Важливо зазначити, що при цьому застосовано виключно демографічний критерій.

Іншим важливим нововведенням є включення до класифікації поняття «поселення, що компактним місцем проживання людей за межами населеного пункту, яке не має сталого складу населення та не віднесено до категорії населеного пункту» [10]. У подальшому такі поселення можуть отримати статус населених пунктів згідно із законодавчими процедурами.

З урахуванням проаналізованих термінологічних підходів та поєднання адміністративно-територіального, демографічного, географічного й ресурсного підходів, пропонуємо авторське визначення поняття «сільська територія» як історично сформованої системи, що охоплює сільські населені пункти (села та селища), прилеглі поселення, а також природні ресурси (землі, ліси, водойми, рекреаційні зони тощо), які функціонально пов'язані у межах виробничо-територіального комплексу (виробництво, переробка, зберігання, реалізація продукції) та створюють умови для життєдіяльності сільського населення.

Надалі в межах дослідження орієнтуємося саме на категорію «сільська територія», оскільки вона співвідноситься із законодавчо закріпленим поняттям «політика відновлення регіонів і територій» у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» [11], яким встановлено засади розроблення механізмів публічного управління територіями, які зазнали негативного впливу війни з РФ. Таким чином робимо спробу уникнення юридичних неточностей при формуванні стратегій та впровадженні заходів у межах такої політики.

Зважаючи на те, що сільські території України ще до початку повномасштабної війни мали ознаки занепаду, а не прогресивного розвитку, про що свідчать також позиції науковців [2-5; 12; 13], можна припустити, що такі території за сукупністю наявних характеристик будуть нале-

жати до категорії територій відновлення. Останні визначаються як «мікрорегіони, територіальні громади, на території яких відбувалися бойові дії та/або які були тимчасово окуповані, та/або території яких зазнали руйнувань об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій, а також які характеризуються різким погіршенням рівня соціально-економічного розвитку та значним переміщенням населення до інших регіонів та/або інших держав» [14].

Бачимо потенційно ключову роль сільських територій у реалізації національної стратегії післявоєнного відновлення, а також специфіку створення механізмів публічного управління з урахуванням положень ст. 113 Закону України «Про засади державної регіональної політики», зокрема щодо «планування відновлення регіонів та територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України» [14].

Водночас сільські території можуть бути також віднесені до типу територій із особливими умовами розвитку – тобто таких, де «рівень соціально-економічного розвитку яких є низьким» [14]. Це створює потенційні труднощі у чіткому їх позиціонуванні при визначенні типів територій для реалізації політики відновлення та подальшого розвитку.

Аналіз урядових програм, що входять до складу Плану відновлення України [15], свідчить про відсутність окремого напрямку, присвяченого саме розвитку сільських територій. Враховуючи, що в межах таких територій проживає щонайменше третина населення країни, очевидно є потреба виокремлення відповідного стратегічного пріоритету. Тільки так можна очікувати комплексного відновлення держави, а також зменшення соціально-економічних дисбалансів між громадами та регіонами.

Механізми публічного управління, що застосовуються в умовах війни та мають продовжувати діяти в період відновлення України характеризуються складністю, багатовекторністю та потребують адаптації до особливостей сільських територій. У цьому контексті аграрна політика відіграє ключову роль, оскільки сільське господарство є як важливим джерелом економічної активності, так і соціальної стабільності в громадах. Ефективне функціонування правового, організаційного, економічного, мотиваційного та політичного механізмів виступає передумовою формування життєздатного середовища для реалізації потенціалу аграрного сектору у повоєнному відновленні.

Правовий механізм публічного управління повоєнним розвитком сільських територій забезпечує створення та імплементацію нормативно-правової бази, що регламентує умови і

порядок реалізації заходів з відновлення, модернізації та розвитку аграрного сектору. План відновлення України на разі передбачає впровадження понад 1700 проєктів. Формується стратегічна рамка для впровадження нових підходів до управління аграрною політикою, включаючи правові гарантії для інвесторів, підтримку кооперативного руху, розвиток ринку землі, механізми державної підтримки малих і середніх фермерських господарств. Крім того, під час дії воєнного стану правовий механізм виконує функцію адаптації інструментів публічного управління до нових реалій. Законодавчі зміни дозволяють оперативно реагувати на виклики, пов'язані з безпекою агровиробництва, зокрема на тимчасово окупованих, деокупованих або замінованих територіях, та водночас формувати підґрунтя для відновлення їх аграрного потенціалу.

Організаційний механізм у процесі відновлення сільських територій передбачає чіткий розподіл повноважень та відповідальності між різними рівнями влади (центральною владою, військовими цивільними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, суб'єктами аграрного бізнесу, громадськими організаціями). Дієвим елементом цього механізму є Національна рада з відновлення України від наслідків війни, при якій функціонують профільні робочі групи, зокрема група «Нова аграрна політика». Їх завданням є координація заходів, спрямованих на забезпечення доступу сільгоспвиробників до фінансових ресурсів, модернізацію аграрної інфраструктури, розбудову логістичних центрів і стимулювання переробки сільськогосподарської продукції на місцях.

Також зростає роль територіальних громад, які відповідно до принципу субсидіарності все активніше беруть участь у плануванні й реалізації політик на місцевому рівні. Це вимагає підвищення інституційної спроможності місцевих органів влади, створення нових управлінських структур, зокрема департаментів аграрного розвитку, аналітичних підрозділів, центрів підтримки аграрного підприємництва.

Економічний механізм є особливо важливим у контексті забезпечення фінансової стійкості громад, оскільки він передбачає активізацію інвестицій, кредитування, розвитку партнерств та інших форм економічної взаємодії. У рамках Плану відновлення передбачено значні вкладення в інфраструктуру, відновлення зрошувальних систем, модернізацію технічного парку сільгоспвиробників. Післявоєнний період, безумовно, характеризуватиметься високими ризиками для приватного капіталу, тому особливу роль відіграє участь держави в забезпеченні страхових, гарантійних та компенсаційних механізмів, які знижують бар'єри для інвесторів.

Значний потенціал також пов'язаний із розвитком агропромислових кластерів, які об'єднують виробників, переробників, логістичні компанії, дослідницькі установи та органи влади. Такий підхід сприяє інтеграції локальних економік у національний та міжнародний економічний простір, що створює довготривалі джерела надходжень до місцевих бюджетів.

Мотиваційний механізм зосереджений на створенні сприятливого середовища для зацікавленості ключових стейкхолдерів у відновленні та розвитку сільських територій. Мова йде не лише про застосування прямих фінансових стимулів (дотації, пільгові кредити, податкові преференції), а й посилення інституційної довіри, передбачуваності регуляторного середовища, захисту інвестицій та прав власності. Для аграрної політики актуальним стає впровадження механізмів «зеленої» мотивації, як-от підтримка сталих, екологічно орієнтованих технологій, відновлюваного землеробства, цифровізації виробничих процесів, що одночасно зміцнюють економіку і зменшують вразливість сільських територій.

Важливим інструментом мотиваційного характеру виступає також розвиток людського капіталу, тобто підвищення кваліфікації аграріїв, розширення можливостей для молоді залишатися на селі, створення умов для гендерної рівності у сільському господарстві.

Політичний механізм включає формування та реалізацію державної політики, яка враховує інтереси різних соціальних груп, територіальних громад та галузевих суб'єктів. У аграрному секторі цей механізм повинен забезпечити баланс між стратегічними цілями держави (зокрема, експортним потенціалом) та потребами місцевого розвитку, запобігаючи поверненню до практики так званого «аграрного олігархату» чи неефективного розподілу ресурсів.

Відкритість процесів прийняття рішень, ефективний парламентський та громадський контроль, участь членів громад у розробці місцевих стратегій розвитку сільського господарства сприяють зростанню легітимності державної політики та її відповідності реальним потребам населення. У перспективі важливо закріпити аграрну політику як пріоритет не лише економічного, а й безпекового, соціального та екологічного виміру, з урахуванням загальноєвропейських цілей і стандартів.

ДИСКУСІЯ

Сучасна аграрна політика в Україні має потенціал стати не лише секторальною політикою, а й багатовимірним інструментом територіального відновлення, зокрема сільських територій. Водночас виявлені концептуальні та нормативно-організаційні прогалини свідчать про недостатню інтеграцію аграрного і регіонального

вимірів у державному стратегуванні повоєнного розвитку. Такий стан речей частково зумовлений відсутністю чіткого законодавчого визначення поняття «сільська територія», що ускладнює цільове планування та моніторинг політик, орієнтованих на цю категорію територій. Попри те, що аналіз адміністративно-територіальних та демографічних критеріїв дозволяє сформулювати авторське узагальнене визначення, воно не має нормативного статусу й потребує інституціалізації. Таким чином, потенціал аграрної політики як інструменту повоєнного відновлення сільських територій значний, оскільки пази́ть однак його реалізація потребує концептуального оновлення державної політики, зміцнення міжсекторної координації та подолання нормативних невизначеностей, що обмежують трансформаційний ефект інвестицій.

ВИСНОВКИ

Механізми післявоєнного відновлення сільських територій повинні функціонувати як єдина, скоординована система, здатна забезпечити не лише швидке реагування на наслідки війни, а й формування умов для довготривалого сталого розвитку. Аграрна політика при цьому відіграє центральну роль як у формуванні фінансової спроможності громад, так і в побудові нової мо-

делі сільського господарства – інноваційної, екологічної, інклюзивної.

Окрему увагу слід приділити політико-управлінському дисбалансу в реалізації Плану відновлення України. Хоча аграрна сфера визначена як пріоритетна, відсутність окремої секції, присвяченої розвитку сільських територій, створює ризики фрагментації зусиль і обмежує ефективність програмного забезпечення для довготривалого сталого розвитку цих територій. У дискурсі післявоєнного відновлення важливим виявився перехід від суто галузевого управління до міжсекторного підходу, що передбачає узгодження аграрної політики із просторовим плануванням, екологічною політикою, політикою зайнятості та соціального захисту.

Насамкінець, варто акцентувати на необхідності адаптації механізмів публічного управління до умов високої турбулентності, спричиненої війною. Організаційні та економічні інструменти мають ґрунтуватися на принципах гнучкості, ризик-менеджменту та субсидіарності. Значущою є роль громад як суб'єктів не лише реалізації, а й формування політик, що потребує подальшого розвитку їхньої інституційної спроможності, включаючи нові форми державно-приватного партнерства, кооперації та залучення інвестицій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Khomiuk, N. L. (2018). Osoblyvosti formuvannia kategorii «silski terytorii» [Features of formation of the category «rural areas»]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya : Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*, 17(2), 117–120. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17(2)_28) [in Ukrainian].
2. Boiko, V. V. (2015). Silski terytorii u formuvanni ekonomichnoi bezpeky derzhavy: teoretychnyi aspekt [Rural areas in the formation of the state's economic security: theoretical aspect]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Economics and Management*, 11, 64–68. [in Ukrainian].
3. Hadzalo, Ya. M., & Luzan, Yu. Ya. (2020). Udoskonalennia derzhavnoho upravlinnia rozvytkom ahrarnoho sektoru ekonomiky ta silskykh terytorii Ukrainy [Improvement of state management for development of the agricultural sector of the economy and rural territories of Ukraine]. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex*, 11, 6–18. DOI : <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202011006> [in Ukrainian].
4. Zalutskyi, I. R. (2010). Silski terytorii yak ob'ekt rozvytku: pytannia unormuvannia sutnosti poniattia [Rural areas as an object of development: issues of defining the essence of the concept]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economy*, 4, 33–40. [in Ukrainian].
5. Mazur, K. V., & Tomashuk, I. V. (2019). Governance and regulation as an indispensable condition for developing the potential of rural areas. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(5), 67–78. DOI : <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-5-67-78>.
6. Pavlikha, N. V., & Khomiuk, N. L. (2017). Vyznachennia sutnosti silskykh katehorii [Definition of the essence of rural categories]. *Visnyk Volynskoho instytutu ekonomiky ta menedzhmentu – Bulletin of the Volyn Institute of Economics and Management*, 19, 306–313. [in Ukrainian].
7. Tomashuk, I., & Khaietska, O. (2022). Vplyv ahrarnoho sektoru ekonomiky na stalyy rozvytok silskykh terytorii [The influence of the agricultural sector of the economy on the sustainable development of rural areas]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economics and Society*, 40. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-1> [in Ukrainian].
8. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku silskykh terytorii: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 veresnia 2015 roku № 995-r [On Approval of the Concept for the Development of Rural Areas: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 23, 2015 No. 995-r]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80> [in Ukrainian].
9. Pro poriadok vyryshennia okremykh pytan administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 lypnia 2023 roku № 3285-IX [On the Procedure for Resolving Certain Issues of the Administrative-Territorial Structure of Ukraine: Law of Ukraine dated July 28, 2023 No. 3285-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3285-IX#doc_info [in Ukrainian].

10. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zasad derzhavnoi rehionalnoi polityky ta polityky vidnovlennia rehioniv i terytorii: Zakon Ukrainy vid 9 lypnia 2022 roku № 2389-IX [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Principles of State Regional Policy and the Policy of Recovery of Regions and Territories: Law of Ukraine dated July 9, 2022 No. 2389-IX]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#doc_info [in Ukrainian].

11. Munko, A. Yu. (2023). Suchasni finansovi instrumenty rozvytku hromad: vidkhid vid biudzhetnoho paternalizmu [Modern financial tools for community development: away from budget paternalism]. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Serii: Ekolohiia. Publichne upravlinnia ta administruvannia – Scientific Bulletin of Vinnytsia Academy of Continuing Education. Series: Ecology. Public Administration*, 3, 129–134. DOI : <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-3.17> [in Ukrainian].

12. Treshchov, M. M. (2023). Finansove zabezpechennia vidnovlennia ta rekonstuktzii Ukrainy u povoyennyi period [Financing of recovery and reconstruction of Ukraine during the post-war period]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia – Scientific Herald: Public Administration*, 2(14), 19–40. DOI : [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-19-40](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-19-40) [in Ukrainian].

13. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 roku № 156-VIII [On the Principles of State Regional Policy: Law of Ukraine dated February 5, 2015 No. 156-VIII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#doc_info [in Ukrainian].